

Засновники: Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Інститут обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України. Журнал включено ВАК України до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата в галузі педагогічних наук (біюлетень ВАК № 5, 2010 рік, постанова президії ВАК України від 14.04. 2010 р., № 1-05/3). Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 6 від 26.05. 2016 р.).

Редакційна рада: Бех І. Д., Камишин В. В., Сухомлинська О. В.

Редакційна колегія: Рагозіна В. В. (голова), Комаровська О. А., Коновець С. В., Масол Л. М., Миропольська Н. Є., Шайгозова Ж.Н., Шевнюк О.Л., Школяр Л. В., Чембержі М. І.

ЗМІСТ		CONTENTS	
Султанова М. Э.	ЮНЕСКО и творческие молодежные субкультуры Казахстана: опыт взаимодействия	2	M. E. Sultanova UNESCO and creative youth subcultures of Kazakhstan: interaction experience
Локарева Г. В.	Можливості використання музикотерапії в загальноосвітніх закладах	7	H. V. Lokarieva Possibilities for application of music therapy at comprehensive educational institutions
Кусонская Т. С.	Музыкально-певческое воспитание по методике Д. Огороднова	12	T. S. Kusonska Musical and vocal education after D. Ogorodnov system
Черкасов В. Ф.	Інтерактивні методи музичного виховання	17	V. F. Cherkasov Interactive methods of teaching music art
Власова В. Г.	Естетичне ставлення молодших школярів до навколишнього світу: методи формування	20	V. H. Vlasova Aesthetic attitude of the primary school pupils to their surrounding: build-up methods
Брюханова Г. В.	Використання інфографіки в мистецькій освіті	24	H. V. Brikhanova The use of infographic in art education
Бірюков М. Ю.	Консеквентні основи створення паперових художніх композицій	28	M. I. Biriukov Consequential grounds for the creation of paper artworks
Дубровіна І. В.	Організація шкільного лялькового театру	35	I. V. Dubrovina Organization of a school puppet theatre as a component of self-educational activity of music teachers
Войцях С. А.	Граматика оберегів у обряді виражин	40	S. A. Voitsiakh Apotropaic grammar in send-off ritual
Масол Л. М.	Орієнтовний календарний план уроків мистецтва у 8-му класі (II семестр)	44	L. M. Masol Tentative calendar plan for the art lessons in the 8th form
Гайдамака О. В.	Орієнтовний календарний план уроків мистецтва у 8-му класі (II семестр)	47	O. V. Haidamaka Tentative calendar plan for the art lessons in the 8th form
Назаренко Н. В.	Орієнтовний календарний план уроків мистецтва у 8-му класі (II семестр)	50	N. V. Nazarenko Tentative calendar plan for the art lessons in the 8th form
Кондратова Л. Г.	Орієнтовний календарний план уроків мистецтва у 8-му класі (II семестр)	53	L. H. Kondratska Tentative calendar plan for the art lessons in the 8th form
Залуцький О. В.	Музична зірка Степана Сабаша	60	O. V. Zalutskiy The music star of Stepan Sabadash
Аннотации		60, 62	Annotations

УДК 766+75+741+37.02:374/378

Брюханова Галина В'ячеславівна,

доцент кафедри дизайну Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

У статті актуалізується проблема інфографіки як виду моделювання і способу передачі інформації за допомогою графіки й тексту. Автором окреслено історичні віхи розвитку інфографіки, розкривається її сучасне тлумачення, сфери застосування, зокрема й у мистецькій освіті. Наведено приклади використання інфографіки на уроках образотворчого мистецтва та художньої культури в загальноосвітній школі, запропоновано готові зразки для сприймання, аналізу й узагальнення учнями навчальної інформації, а також завдання на створення власних зразків інфографіки в пізнанні матеріалу мистецьких курсів. Презентовано алгоритм створення інфографіки, яка сприяє запам'ятовуванню, розвитку аналітичного й візуального мислення, покращенню навичок роботи в комп'ютерній програмі.

Ключові слова: інфографіка, уроки образотворчого мистецтва, уроки художньої культури.

Останнім часом популярності набув вид візуального повідомлення, що містить зображення й текст, який його пояснює. Реклама, Інтернет, комп'ютерні технології, ЗМІ формують у людини нові способи сприйняття інформації, де чільне місце належить візуальним образам. З'являється потреба в нових методах візуалізації потоків інформації [2].

Одним із найефективніших засобів візуалізації є інфографіка як вид сучасного моделювання, спосіб подачі інформації за допомогою графіки й тексту. Такий спосіб раніше використовувався переважно в газетних та журнальних публікаціях, але зараз дедалі активніше застосовується в науковій та освітній сферах, допомагаючи схематизувати й унаочнювати інформацію.

За останні роки інтерес до інфографіки в цілому світі і, зокрема, в Україні збільшився у стократ, про що свідчить система аналізу Google Trends – зростає кількість пошуків, пов'язаних із цією темою, як-от: «інфографіка», «створення інфографіки», «інфографіка онлайн» тощо. Тут проявляється важлива особливість людського сприйняття: будь-яку інформацію людина прагне сприймати саме візуально.

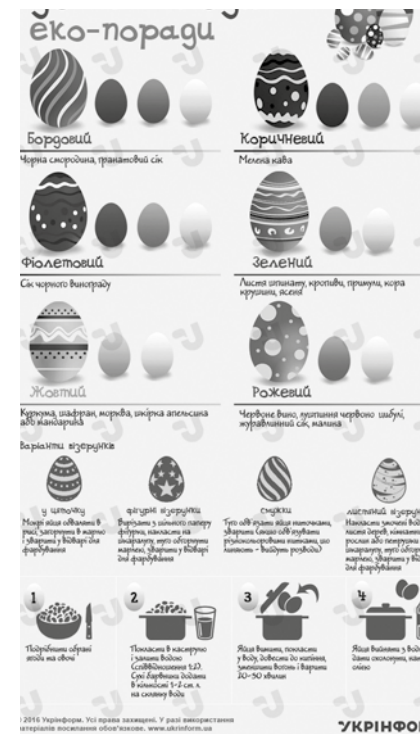
Стрімкий розвиток сучасних технологій, повсюдне поширення й вільний доступ до Інтернету надає можливість сприймати величезний об'єм різноманітної інформації; у зв'язку з цим виникає потреба в продуманому структурованні цієї інформації, що має допомогти в її осмисленні й запам'ятовуванні. Професійно побудована візуалізація стає незамінною для впізнання, розуміння й аналізу поданої інформації.

Історію виникнення інфографіки досліджує ряд науковців, серед них М. Фролова [2], вона розглядає історію цього феномену й відносить його виникнення ще до стародавніх часів. Термін інфографіка походить від лат. *informatio* – інформування, роз'яснення, виклад; грец. *ὑφαιρέσις* – письмовий, від *ὑφαίρω* – пишу; тобто це здавна відомий графічний, за допомогою малюнків, спосіб подання інформації, даних і знань. Але все ж поняття «інфографіка» як таке більш притаманне нашому часу, коли шаленими темпами зростає кількість найрізноманітнішої інформації, і її візуалізація стає необхідною в різних галузях людської діяльності.

Так, у журналістському дизайні інфографіку інколи визначають як спосіб наочної ілюстрації публікацій – карти, таблиці, схеми тощо, хоча для сьогодення, коли поняття «інфографіка» набуває нового змісту, більш прийнятне підтримане рядом авторів визначення її як візуального представлення цифрової, графічної та вербальної інформації.

Виникнення, становлення, сучасний стан і тенденції розвитку інфографіки досліджують у своїх роботах Т. Соловйова, Г. Волинець та ін.

За С. Селемєновим, інфографіка може розглядатися як певна «наочна конструкція», «графічний результат обробки великої кількості відомостей, що подається в електронній формі» [3, с. 35]. Існує трактування інфографіки як окремого способу донесення інформації. Зокрема, А. Лазарев вважає інфографіку новим жанром західної преси, що є сплавом інформації та ілюстрацій. Науковці С. Некляев, Д. Сурнін, О. Тихонова, В. Тулупов сприймають інформаційну графіку як важливий інструмент журналістики і в той же час як потужний дизайнерський прийом. Щодо зародження самого терміна «інфографіка», то французький дослідник Жан Марі-Шаппе виводить його від скорочення і поєднання двох англійських слів «Information» і «Graphics» – «Infographics», а часом виникнення термінів – «інфографія» та «інфографіка» вважає початок 80-х рр. XX ст., коли почалося регулярне використання інформаційної графіки в американських виданнях.

Мал. 1. Інфографіка «Фарбуємо яйця до Великодня: еко-поради» (<http://www.ukrinform.ua>)

На переконання головного редактора порталу «Тексти.org.ua» Р. Кульчинського, «візуалізації ставатиме більше, тому що масив інформації збільшується і люди все пропускають повз вуха, а інфографіка – це спосіб привернути увагу, достукатися до людини і пояснити їй те, що ви хочете пояснити. Це, безперечно, тренд» [4].

Отже, мета статті полягає у дослідженні становлення інфографіки, її значення для розвитку загальної освіти та можливостей у мистецькому навчанні й вихованні учнів.

Зародження інфографіки американський професор психології Майкл Френдлі пов'язує з появою у XII ст. різних діаграм [5], інші ж дослідники її виникнення пов'язують із різними за часом друкованими газетними виданнями у Великобританії та Америці. Наприклад, італійський професор інфографіки Альберто Каїро твердить, що саме з виходом газети «USA Today» в 1982 р. з'явилася інфографіка. Сучасна інфографіка багато чим завдячує Ед-

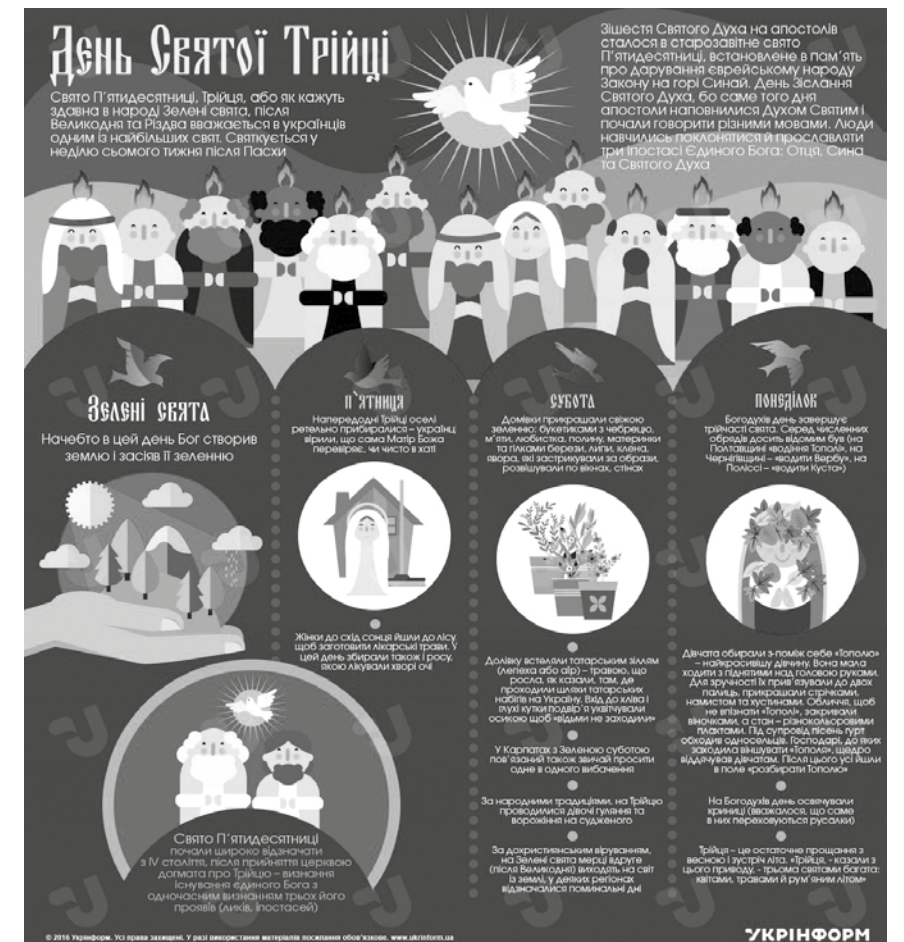
варду Тафті, який вважається її батьком, – адже саме він створив концепцію розвитку інфографіки та величезну колекцію її прикладів.

Завдяки сучасному розвитку техніки й появі нових поліграфічних технологій сформувалися основні види інфографіки, з'явилися різні типи діаграм (лінійні, кругові, стовпчасті, сітчасті тощо).

Майбутнє інфографіки окреслюється ідеєю, головною метою – швидким і надійним досягненням певного визначеного впливу на аудиторію. Чітке уявлення про те, що хоче сказати автор публікації, безпосередньо визначає найкращий спосіб того, як це зробити. Для інфографіста конче необхідно відобразити об'єкт відповідно до чітко поставленої мети.

Роль візуальної інформації і вплив її на сучасне життя і свідомість людини протягом останніх десятиліть суттєво зросли. Візуальна інформація перетворюється на невід'ємну частину роботи, дозволяючи, повсякденного побуту, стає фактором сучасного суспільно-політичних практик, комерційної активності [1]. В умовах візуальної культури змінюються сприйняття й мислення, помітної трансформації зазнає комунікаційна сфера. Сучасне покоління молоді має зовсім інший стиль спілкування, основними інструментами якого тепер є не текстові повідомлення, а скоріше – малюнки, смайлики, так звані «кемодзі». У нашому, насиченому візуальними образами світі, сприйняття інформації унаочнюється: замість того, щоб щось

Мал. 2. Інфографіка «День Святої Трійці: історія і традиції» (<http://www.ukrinform.ua>)

описувати словами, легше застосувати зображення, яке все покаже.

Усі наведені вище відомості приводять нас до усвідомлення того, що інфографіка, починаючи з найперших її кроків в освіті, є вельми актуальною: це зручний спосіб візуалізувати складні процеси як у загальній, так і в дизайн-освіті. У нашому дослідженні **інфографіку** тлумачимо як органічне поєднання ілюстративних елементів, що виражають сутність проблеми або процесу, та пояснювального тексту (коли це необхідно).

Пошук теми для наведення прикладу використання інфографіки в навчанні школярів, привів нас до інформаційних сайтів, на яких, власне, можна знайти такі підказки. Так, провідна медійна платформа «Укрінформ» пропонує барвисту інфографіку, яка ілюструє поради та прийоми фарбування писанок (мал. 1).

Таку або подібну інфографіку доречно застосувати на уроках образотворчого мистецтва у школі, наприклад, під час ознайомлення і відтворення елементів української символіки або в контексті підготовки до великоднього та інших свят, зокрема й свята Святої Трійці, що передбачає засвоєння відомостей про їхнє значення та історію (рис. 2). Подібні приклади інфографіки якнайкраще підходять для наших освітніх завдань, адже вони наочно, доступно й послідовно відображають ланцюжок інформації, процесів або подій, які легко засвоюються учнями.

Інфографіку з великою користю можна застосовувати на уроках образотворчого мистецтва та художньої культури. Зразки у вигляді малюнків-схем учитель може виконувати власноруч або ж за допомогою різних комп'ютерних програм. Особливо цей прийом актуальний, коли вивчається певна художня техніка. Наприклад, під час вивчення гратографії значний масив тексту з описом техніки, процесів підготовки матеріалів можна з успіхом замінити серією графічних зображень з короткими текстовими поясненнями:

1 – зображення й перелік необхідних матеріалів (крейдований папір, віск або парафін, мило, чорна туш, пензлик, інструмент для вишкрябування);

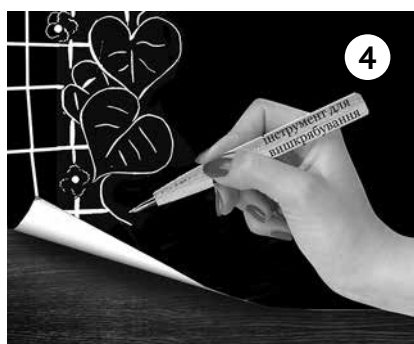
Для створення рисунка у техніці гратографії приготуємо: крейдований папір, віск або парафін (можна взяти свічку), мило, чорну туш, пензлик, інструмент для вишкрябування

натирасмо крейдований папір воском або парафіном (свічкою)

покриваємо натертий парафіном папір тушшю з милом

на покритому тушшю папері вишкрябуємо гострим предметом зображення

Готова гратографія

Мал. 3. Застосування інфографіки в процесі вивчення техніки гратографії

2 – демонстрація підготовки паперу: натирання воском або парафіном;

3 – унаочнення процесу покриття натертого воском паперу тушшю з милом (без цієї домішки туш на віск не лягає);

4 – вишкрябування гострим предметом малюнка на покритому тушшю папері;

5 – демонстрація готового виробу. Подібне застосування інфографіки доцільне **на уроках образотворчого мистецтва** в основній школі. Так, у 5-му класі інфографіка допоможе пояснити емоційно-образні характеристики художніх засобів графіки (крапка, лінія, штрих, пляма, силует, фактура), художні прийоми виявлення характеру й образності природних форм: загальні пропорції (єдність та взаємозв'язок частин із цілим), подібність, співмірність, контраст, нюанс, особливості форм у стані спокою та в русі.

У 6-му класі інфографіка доречна для пояснення геометричної подібності зображення природних форм, предметів (силуетне, тональне, фактурне виявлення форми та її основних пропорцій); а також для виконання завдань на символіку форми, кольору, орнаменту.

У 7-му класі інфографічні символи варто використати для пояснення передачі умовного простору (ритм ліній, плям, оптичні властивості кольору: віддалення, наближення); художніх прийомів зображення шрифтів, умовності графічного зображення й кольору, використання закономірностей зорового сприйняття, змістових акцентів, символіки, метафор, візуальної комунікації.

У 8-му класі інфографічні знаки та символи допоможуть сприйняти особливості стилів та напрямів мистецтва стародавніх епох і цивілізацій, а також сучасної культури.

На **уроках художньої культури** доречно запропонувати учням виконати інфографіку самостійно. Наприклад, для кращого засвоєння візуальних мистецтв створити інфографіку, що візуалізує види архітектури та її художні засоби. Для цього завдання можна використати пакет Microsoft PowerPoint. Кожний вид архітектури може бути представлений відповідним зображенням із коротким текстовим поясненням до кожного з них.

Інфографіку можна застосувати також, щоб показати особливості таких видів мистецтва, як архітектура, скульптура, графіка, живопис, декоративно-ужиткове мистецтво, художня фотографія, комп'ютерна графіка, – у вигляді графічних елементів, що демонструватимуть основні характеристики кожного з них. Хронологію розвитку історичних художніх стилів учні можуть подати у вигляді візуальної стрічки, де кожному стилю відповідатиме елемент, що демонструє відмінні риси цього стилю, а біля кожного елемента навести роки його поширення.

Виконання таких завдань, окрім запам'ятовування матеріалу теми за курсом, сприяє ще й розвитку аналітичного й візуального мислення, покращенню навичок роботи в комп'ютерній програмі. Попередньо педагог має ознайомити учнів з **алгоритмом створення інфографіки**:

- учень повинен провести аналіз теми та обрати певний її аспект (розкриття поняття, категорій, послідовність виконання роботи в художній техніці); що буде висвітлений за допомогою інфографіки;
- придумати структуру майбутньої інфографіки, послідовність зображень і текстового матеріалу;
- підготовка текстового супроводження передбачає вдумливий аналіз тексту, виділення основного, формулювання суті, що втілиться в короткій інформації, позначення тощо;
- слід відшукати (або створити) необ-

Мал. 4. Приклади робіт студентів 3-го курсу Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка

хідні зображення, що влучно передають зміст повідомлення у вигляді символів, позначок, малюнків, схем тощо;

- інформація у вигляді тексту супроводжується візуальним рядом, тож учень має узгодити ці дві складові;
- корекція створеної інфографіки – вчитування тексту, покращення композиції зображень та ін.

Для кращого пізнання інфографіки важливо надати учням приклади з різних галузей знань. З цією метою вчитель може запропонувати для сприймання учням зразки інфографіки, які оточують нас (символи в аеропорту, метро, залізничних вокзалах) і допомагають людям без знання мов зрозуміти інформацію. Учні можуть навести приклади й самостійно: майже кожний підручник містить такі символи: знайди, подумай, створи самостійно тощо. Завдання для старшокласників може бути таке: створити інфографіку, що має прикладне значення, – наприклад, придумати таблички-вказівники для зоопарку (див. мал. 4).

Таким чином, інфографіка є відносно новим явищем у сучасній освіті. Започаткована в газетному та журнальному бізнесі, вона швидко поширюється в усіх сферах науки та освіти. Цей вид подачі інформації актуальний для викладання багатьох дисциплін у різних ланках загальноосвітньої школи, зокрема, інфографіка незамінна під час вивчення розглянутих вище дисциплін – художньої культури, образотворчого мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Сальникова Е. В. Феномен візуальності й еволюція візуальної культури : автореф. дисс. ... докт. культурол. наук : Москва, 2012. – 52 с.
2. Фролова М. А. История возникновения и развития инфографики // Вестник Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета. Серия: Информационные компьютерные технологии в образовании. – 2014. – № 10. – С. 135–145.
3. Селеменов С. В. Школьная инфографика / С. В. Селеменов // Образование и современная школа. – 2010. – № 2. – С. 34–42.
4. Шиян О. Усе буде інфографіка? [Електронний ресурс] / Оксана Шиян // Media Sapiens. – 2014. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/use_bude_infografika/.
5. Friendly Michael. A Brief History of Data Visualization // Psychology Department and Statistical Consulting Service York University, 2006. – 43 p.

REFERENCES

1. Salnikova, E. V. (2012). *Fenomen vizualnosti i evoliutsiia vizualnoi kultury* [Phenomenon of visuality and the evolution of visual culture] (Dissertation Abstract, Moscow).
2. Frolova, M. A. (2014). *Istoriia vznoknoveniia i razvitiia infografiki* [The history of the origin and development of infographics]. *Vestnik Permskogo gosudarstvennogo humanitarno-pedagogicheskogo universiteta*. Series: *Informatsionnye kompyuternye tehnologii v obrazovanii*: Vol.10 (pp.135-145).
3. Selemenov, S.V. (2010). *Shkolnaia infografika* [School infographics]. *Obshchestvenno-politicheskii i nauchno-metodicheskii zhurnal «Obrazovanie i Sovremenniaia Shkola»* [Education and Modern School], 2, 34-42.
4. Shyian, O. (2014). *Use bude infografika?* [Will everything be infographics?] *Media Sapiens*. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/use_bude_infografika/.
5. Friendly M. (2006). *A Brief History of Data Visualization*. Psychology Department and Statistical Consulting Service York University. *Стаття надійшла до редакції 19.09.2016 р.*

Дубровина И. В. Организация школьного театра кукол как составляющая самообразовательной деятельности учителей музыки

Раскрыта сущность понятия «самообразование учителей музыки в системе последипломного педагогического образования», даны практические рекомендации педагогам-музыкантам по организации кукольного театра в школе и акцентировано внимание на отдельных аспектах методики работы с младшими школьниками, которые целесообразно изучать в системе ППО учителей музыки с целью расширения их самообразовательной деятельности. Приведены ориентировочные задачи, формы и методы кружковой работы с участниками школьного кукольного театра в течение четырех лет обучения в начальной школе и ее прогнозируемые результаты.

Ключевые слова: самообразование учителя музыки, система последипломного образования, школьный театр кукол.

Войцях С.А. Грамматика оберегов в обряде проводов

Автор статьи исследует генезис, структуру и символическое содержание обряда проводов новобранцев на военную службу. Раскрыто особенности этого обряда в селах Лящевка, Савковка, Большой Хутор, Чернобай на Черкассине и его трансформацию на протяжении второй половины XX ст., актуальность в наши дни. Подчеркнуто важность проводов в культурной жизни украинцев, символическое значение таких оберегов, как материнское и отцовское благословение, рушник, платок, цветок на головном уборе и других, призванных уберечь и защитить новобранцев во время службы и военных действий. Анализируется тематика и содержание обрядовых песен, которые, по убеждению автора, выполняют функцию оберега.

Ключевые слова: обряд проводов, новобранцы, материнское и отцовское благословения, рушник, платок, цветок на головном уборе.

ANNOTATIONS

Sultanova M. E. UNESCO and creative youth subcultures of Kazakhstan: interaction experience

Examining a phenomenon of youth subcultures in general, including the creative ones, we thereby comprehend Kazakhstan's own modern culture. The research focuses on subcultures of creative youth and their value in the social organization of modern Kazakhstan, and also their potential for modernization of art education from a position of UNESCO.

The main objective is identifying the core of sociocultural potential of art education by understanding cultural identities and uniqueness of all nationalities, to form the ethnic variety of Kazakhstan in the context of youth creative subcultures.

Keywords: Kazakhstan, UNESCO, creative youth subcultures, cultural development

Lokarieva H. V. Possibilities for application of music therapy at comprehensive educational institutions.

Problems of the coverage and nature of the "music therapy" as a technology (method) of sociopedagogical, psychological, psychosomatic influence on a person (a child) are studied in the article. The author presents functioning mechanism of the music therapy at comprehensive schools and the possibilities for its use by music pedagogues in the context of the educational process of these institutions: at the music lessons and as an extra-curriculum activity. In pursuing the goals of the music therapy, stipulated by its qualities (psycho-pedagogical, socio-pedagogical, psychosomatical), individual and group work are discriminated, and are practiced in an active, a receptive (passive) and a combined form. The conclusion is drawn about positive impact of the music therapy, combined with the other art-therapeutical methods, onto the progress of the students and the forming of their personalities, hence opening a perspective for the active intellectual, emotional molding of

a child, unleashing its creative potential and abilities, positive attitude towards the surrounding, physical and mental health.

Keywords: music, musical therapy, comprehensive schools, technology.

Kusonska T. S. Musical and vocal education after D.Ogorodnov system

The basic statements of D.Ogorodnov musical and vocal complex system are investigated in the article. Forms of work with the children under this system are explained – artistic interpretation, modal gestures, algorithm for voice forming, which do not only conduce the vocal development, but also contribute to the moulding of the emotional, motional spheres, genral musical development of a personality. Games and exercises applicable for teaching primary schoolers at comprehensive, specialized schools and at out-of-school educational institutions are listed by the author. The relevance of the mentioned methodics is emphasized, as well as its correspondence to the current primary school educatory requirements for musical education, as stipulated by its theoretical substantivity, its complex approach towards the tasks of a child's study, development and character building, its objectivity and efficiency. The combination of a vocal, a motional, and an emotional component during the choral work is of a value.

Keywords: musical and vocal education, Ogorodnov methodics, artistic interpretation, modal gestures, algorithm for voice forming.

Cherkasov V. F. Interactive methods of teaching music art.

In the article, the attempt to classify interactive methods of teaching music has been made, and to formulate grounds for some of them, such as: the method of musical synthesis, the method of interpretation of pieces of musical art, the method of empathy, and the method of emotional influence. The synthesis and experimental verification of these methods will provide a possibility to influence the intellectual and creative development of the youth integrally, will contribute to the expansion of cognitive abilities of students, to the molding of artistic and aesthetic personal qualities.

Introducing the interactive methods of musical training enables to effectively plan a lesson's scenario and to aim the learning process towards its integrity in the process of mastering the pieces of musical art both at lessons and during extra-curricular work in the aesthetic education of the youth. An integrated approach towards the use of interactive methods of musical training would contribute to development of students ' mobile thinking in the field of musical art, which would in turns enable the creative approach to perception and reproduction of the intonational and figurative contents of music pieces and musical phenomena of certain periods in the world and the national musical history.

Keywords: lessons of music art, interactive teaching methods, method of musical synthesis.

V. H. Vlasova. Aesthetic attitude of the primary school pupils to their surrounding: build-up methods

The article is dedicated to the problem of aesthetic attitude of primary school pupils to the world around them in the process of their artistic activity. The author presents a groups of methods that conduce the development of the aesthetic attitude of primary school pupils to the surrounding world and are applied at visual art lessons at comprehensive school. Special methods, and their techniques, are disclosed: communicative attack, proof and persuasion, overcoming the obstacles, method of delegating, nailing down the positive impression; application examples for these methods during art lessons are adduced using tasks of the original studybook "Visual Art" for grades 1-4.

Keywords: aesthetic attitude to the surrounding world, primary school pupils, motivation methods.

H.V.Brikhanova. The use of infographic in art education.

The article foregrounds the problem of infographic as a tool for modelling and a way to present the information with the use of gaphics and text, its historical milestonings are outlined. The modern understanding of infographic,

its application spheres, including art education, is disclosed by the author.

The use of infographic at the lessons of visual art and art history at a comprehensive school is illustrated: students are shown sample infographics for perception, analysis and generalization of the study material, and are assigned to create their own infographics samples in the art course information mastering process. The algorithm for infographics creation, suggested by the author, is conducive to memorizing of the study material, development of the pupils' analytical and visual thinking, enhancement of their skill of working in the software. The examples of future pedagogues creating infographics for teaching visual art at a comprehensive school are presented.

Keywords: infographic, lessons of visual art, lessons of art history.

M. I. Biriukov. Consequential grounds for the creation of paper artworks

The article relates milestones of paper art and paper craft history. The author analyzes its specific kinds (origami, kusudama, kirigami, iris folding, quilling, handigyrim, Tunnel book etc.), techniques (folding, incl. bonetool folding, die-cutting, glueing, modelling). Paper mache techniques are related, among them: layer-by-layer paper mache, best for working with pre-school and junior school children; paper mache out of paper pulp and wood ashes, applicable with secondary school pupils; and pressed paper mache, for students of art faculties.

The author's methodical advice on the use of tools and instruments and additional materials for the art process in the above mentioned techniques are what teachers at specialized schools with a focus on art, teachers of applied art circles, teachers and students of high schools of an artistic profile will usefully be able to apply.

Keywords: paper, paper art, paper mache, modelling, art.

I. V. Dubrovina. Organization of a school puppet theatre as a component of self-educational activity of music teachers

The concept «self-education of music teachers in the system of postgraduate

pedagogical education» is disclosed in the article, practical recommendations on organizing a puppet theatre in a secondary school are given to music teachers, particular aspects of methodical approach to teaching junior pupils are emphasized, those advisable for learning and practicing in a system of postgraduate pedagogical education of music teachers in order to enhance their self-educational activity. Task samples created by the author, forms and methods of section work applicable with participants of a school puppet theatre during the four years of a primary school, are presented alongside with projected results of such work.

Keywords: self-education of a music teacher, postgraduate education system, school puppet theatre.

S. A. Voitsiakh. Apotropaic grammar in send-off ritual

The high importance of the recruit send-off ritual in the Ukrainian cultural life is highlighted in the article, the value of apotropes as symbols intended to protect recruits during their military service and at war is disclosed. From the examples of the send-off rituals that were practiced for tens of years in the XX in Cherkasy region villages – Liashchivka, Savkivka, Velykyi Khutir, Chornobai, the genesis of which the author has investigated, the great importance of apotropes and apotropaic rituals in the people's lives and in the Ukrainian culture has been shown, alongside with the ritual's changes under the socio-political collisions in the country. The meaning of such apotropes as a mother's blessing, a song, a woven towel, a shawl, a flower on a headgear etc., of the procedures of gifting and possessing them has been related by the author.

The topics and meaning of send-off ritual songs that, in the author's view, perform an apotropaic function, have been analyzed.

Keywords: send-off ritual, recruits, mother's blessing, woven towel, shawl, flower on a hat.

Шановні читачі!

**Триває передплата на 2017 рік на журнал «Мистецтво та освіта».
Передплату можна оформити в операційних залах усіх відділень зв'язку.
Індекс журналу за Каталогом періодичних видань України
74645, 09732**

Редакція:

Головний редактор Рагозіна В. В.
Заступник головного редактора Просіна О. В.
Відповідальний секретар Очеретяна Н. В.
Літературний редактор Пшінка Н. М.
Дизайнер Рагозін В. А.

Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 21388-11188 ПР від 17.06.2015 р.
Підписано до друку 20.06.2016. Формат 84 x 108/16
Умовн. др. арк. 7, 14. Тираж 500 прим. Замовлення №
Адреса редакції:
04060, м. Київ – 60, вул. М. Берлинського, 9.
e-mail: artedu77gmail.com

Видавець:

Колективне підприємство видавництва
«Педагогічна думка» Інституту педагогіки НАПН України
04053, м. Київ, вул. Артема, 52-а, корпус 2. Телефон (044) 484-30-71
Віддруковано у друкарні ПП «Видавництво «Фенікс»
03067, м. Київ, вул. Шутова, 13-б телефон: (044) 501-93-01
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 271 від 07.12.2000 р.

На с. 1 обкладинки:

Н. Козак. Декоративна таріль «Танок літа». 1998 р. Глина, ангоби, поливи, розпис

На с. 4 обкладинки:

Г. Павлюкевич-Чернецька. Декоративне панно «Продавець радості». 1998 р.
Шовк, гарячий батик